

70

ΧΡΟΝΙΑ
1953-2023

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ψ Υ Χ Θ

ΠΑΙΔΕΙΑ

Γιάννης Καισαρίδης

Συγγραφέας

Ψ Υ Χ Θ ΠΑΙΔΕΙΑ

Γιάννης Καισαρίδης
συγγραφέας

Ομιλία
με αφορμή τα 70 χρόνια λειτουργίας
της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Βέροιας
(1953 - 2023)

Νοέμβριος 2023

Κυρίες και Κύριοι

-1974, Βέροια, Καλοκαίρι της επιστράτευσης: Η μαθήτρια Α΄ προς Β΄ Γυμνασίου Μαίρη Τ. κάθε ημέρα δανείζεται από τη Δημόσια Βιβλιοθήκη ένα βιβλίο, το διαβάζει αυθημερόν, και, πριν κλείσει η Βιβλιοθήκη, το επιστρέφει και ζητάει να δανειστεί άλλο ένα. Οι υπάλληλοι της Βιβλιοθήκης απορούν. Θεωρούν ότι δεν τα διαβάζει. Κάποια στιγμή της το λένε. Η μικρά αρχίζει και αφηγείται την υπόθεση κάθε βιβλίου που δανείζεται.

-2000, Βέροια, Άνοιξη: Η μαθήτρια Γ΄ Δημοτικού Μάγδα Κ. μπαίνει πρώτη φορά στη Βιβλιοθήκη, συνοδεύει της μητρός της Μαίρης Τ. και μόλις βλέπει τα εκτεινόμενα στις προθήκες των ραφιών βιβλία σκύβει και τα φιλάει...

-2023, Βέροια, Φθινόπωρο: Η μαθήτρια πρώτης Γυμνασίου Αθηνά Χ. δηλώνει πως αντέχει να ζει σε αυτή την πόλη επειδή υπάρχει η Δ. Κ. Βιβλιοθήκη αυτής.

-6ος αιώνας π.Χ., Δωδώνη, ίσως Χειμώνας: Ερώτημα προς το μαντείο αυτής - Κορινθιακό αλφάβητο εις βουστροφηδόν γραφήν: *"Ἡέρμον τίνα κα θεόν ποιθέμενος γενεά Φοι γένοιτο εκ Κρεταίας ονάσιμος ποτ' τα εάσσα"* ("Ο Έρμων (ερωτά) ποιον θεό εάν έχει ως προστάτη θα αποκτήσει από την Κρηταία τέκνο χρήσιμο, εκτός από αυτό που ήδη έχει;"). "Μνήμη του κόσμου" έχουν χαρακτηριστεί οι ενεπίγραφες πλάκες (μολυβένια χρηστήρια ελάσματα) προς το μαντείο της Δωδώνης -οι πρώτες μορφές βιβλίων;- όπου βρέθηκαν χαραγμένες ερωτήσεις και επιθυμίες απευθυνόμενες προς το θείο στοιχείο.

Οι Βιβλιοθήκες αποτελούν σήμερα τα ιερά τοπόσημα των πόλεων. Αυτές φυλάσσουν τη μνήμη του κόσμου, την ιστορία της πορείας τής ανθρωπίνης γνώσης και αυτογνωσίας. Τα ατελείωτα ράφια μιας Παγκόσμιας Βιβλιοθήκης διαφυλάσσουν τα πολύτιμα κατάλοιπα εν ζωή, σπαράγματα ή μη της ανθρωπίνης φαντασίας διαμόρφωσης και εξέλιξης του πολιτισμού μας.

Σε έναν κόσμο όπου το ανθρώπινο ζώο δεν έχει μάθει ακόμη να ζει δίχως σύνορα και διαβατήρια, “δεν έχει αντιληφθεί”, όπως τονίζει ο περίφημος λογοτέχνης, δάσκαλος, λόγιος και κριτικός Τζορτζ Στάινερ, “ότι καθένας από μας είναι επισκέπτης του Άλλου, όπως και ότι είμαστε επισκέπτες σε αυτό τον πληγωμένο και δηλητηριασμένο πλανήτη”, οι Βιβλιοθήκες είναι οι χωρίς σύνορα και διαβατήρια ετεροτοπίες, το καταφύγιο κάθε κατατρεγμένης -για διάφορους απάνθρωπους ή μη λόγους-, φοβισμένης, μοναχικής ή ανήσυχης ύπαρξης, όπου όλοι είμαστε ίσοι και όπου όλοι είμαστε μαζί, καταπατάται η μοναξιά εκεί -σε μία Βιβλιοθήκη κανείς δεν νιώθει ποτέ μόνος (μπορεί να αισθάνεται μοναξιά, αλλά δεν αισθάνεται μόνος μες στη μοναξιά του)-, εκεί όπου “Η στολή της ψυχής υφαίνεται με τα βιβλία”, ε κ ε ί/Ε Δ Ω στη Βιβλιοθήκη τα βιβλία διατηρούν τη ζωή μετά θάνατον, ιδέες και λέξεις συνδέουν τους ανθρώπους, καθώς ενέχουν -αδιαμεσολάβητα, άνευ δεσμεύσεων και περιορισμών- θέση ζωής.

«Έχουμε την τάση να λησμονούμε ότι τα βιβλία, εξαιρετικά ευάλωτα, μπορούν να αφανιστούν ή να καταστραφούν». Κάποιοι επιθυμούσαν ανέκαθεν και επιθυμούν ακόμη το τέλος του Βιβλίου. Απέναντι στην Ανάγνωση ορθώνονται σήμερα νέων μορφών πλάνες, αδιαλλαξίας και βαρβαρότητας που έχουν γεννηθεί στην καρδιά μιας τάχα φωτισμένης κοινωνίας. Στην εποχή της ηλεκτρονικής επανάστασης (όπου για κάποιους που δικαίως ανησυχούν: “Η κατανόηση καθιστά το μυαλό τεμπέλικό και η τεχνολογία κλέβει τον εσωτερικό μας κόσμο με την υπερέκθεση και τον υπερκορεσμό”), στην εποχή της οικουμενικής αρχής επεξεργασίας του κειμένου, της ηλεκτρονικής αξιολόγησης, της διασύνδεσης, στην εποχή της γενικευμένης χρήσης της οθόνης, της διάχυσης της προσοχής και της αδυναμίας συγκέντρωσης, η ανησυχία για την τύχη της Ανάγνωσης και για τη μοίρα του Βιβλίου διογκώνεται. Πολλοί νοσταλγούν τον “κλασικό” τύπο της ανάγνωσης και προκρίνουν την αποσθήθιση (Ο Τζ. Στάινερ την ονομάζει “πνευματική μουσική”) ως ιδανικό τρόπο ουσιαστικής προσέγγισης των κειμένων, που καθαγιάζει τη σιωπή, απαραίτητη προϋπόθεση του διαβάσματος. Η συναρπαστική αποτίμηση της Ανάγνωσης συνδυάζεται συχνά με μια ριζοσπαστική κριτική των νέων μορφών αυταπάτης, μισαλλοδοξίας και βαρβαρότητας που φωλιάζουν στον πυρήνα των σημερινών δήθεν φωτισμένων κοινωνιών μας.

Δηλώνει ο Σαλμάν Ρούντι (ο οποίος, δεκαετίες απειλούμενος από φανατικούς μουσουλμάνους για τις ιδέες του, έπεσε θύμα δολοφονικής απόπειρας το 2022): “Ζούμε σε μια εποχή που δεν πίστευα πως θα έβλεπα στη ζωή μου, σε μια εποχή όπου η ελευθερία –ιδιαιτέρως η ελευθερία της έκφρασης, χωρίς την οποία δεν θα υπήρχε ο κόσμος των βιβλίων– δέχεται επίθεση από αντιδραστικές, αυταρχικές, λαϊκίστικες, δημαγωγικές, ημιμαθείς, ναρκισσιστικές, ανεύθυνες φωνές· όπου τα βιβλία στα σχολεία και στις βιβλιοθήκες απειλούνται από την εχθρότητα και τη λογοκρισία· όπου ο φονταμενταλισμός και οι ιδεολογίες των μεγαλομανών παρεισφρέουν σε τομείς της ζωής στους οποίους δεν ανήκουν. Η ελευθερία δέχεται επιθέσεις από αριστερά κι από δεξιά, από νέους κι από ηλικιωμένους. Αυτό το φαινόμενο είναι πρωτοφανές και γίνεται όλο και πιο σύνθετο εξαιτίας του νέου εργαλείου επικοινωνίας μας, του Διαδικτύου, στο οποίο καλοσχεδιασμένες σελίδες παρουσιάζουν ύπουλα ψέματα δίπλα από αλήθειες, κι είναι δύσκολο για πολλούς ανθρώπους να ξεχωρίσουν ποιο είναι ποιο. [...] “Οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα”, και αυτό που γνωρίζω είναι πως η απάντηση στον φιλισταϊσμό είναι η Τέχνη, η απάντηση στη βαρβαρότητα είναι ο πολιτισμός και πως, σε κάθε πόλεμο, οι καλλιτέχνες –οι κινηματογραφιστές, οι ηθοποιοί, οι τραγουδιστές, και, ναι, όσοι ασκούν την αρχαία τέχνη της λογοτεχνίας και την ηθική δύναμη αυτής– μπορούν ακόμα, ενωμένοι, να απομακρύνουν τους βαρβάρους από τις πύλες».

Ο Ιρλανδός συγγραφέας Πολ Λιντς αφηγείται στο βραβευμένο με το φετινό βραβείο Booker μυθιστόρημά του *Prophet Song* τη ζωή μιας μπτέρας σε μια δυστοπική Ιρλανδία, που βυθίζεται σε τυραννία της ακροδεξιάς. Σύμφωνα με την κριτική επιτροπή, το βιβλίο «αποτυπώνει τις κοινωνικές και πολιτικές αγωνίες της εποχής μας». Η επικράτηση του Λιντς ήρθε λίγες μόνο μέρες μετά τις πρωτοφανείς ταραχές που σημειώθηκαν στο Δουβλίνο από «παρανοϊκούς ακροδεξιούς», όπως τους περιέγραψε η αστυνομία.

Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Ιταλική Ένωση Εκδοτών, οι κάτοικοι του Μιλάνου ξόδεψαν το 2022 πολύ περισσότερα χρήματα για βιβλία παρά για αγορές σχετικές με το ποδόσφαιρο (η πόλη φιλοξενεί δύο από τις σημαντικότερες ομάδες ποδοσφαίρου σε όλο τον κόσμο, τη Μίλαν και την Ίντερ). Σχολιάζοντας τα στοιχεία αυτά, ο

σύμβουλος πολιτισμού του Μιλάνου, Τομάζο Σάκι, δήλωσε μεταξύ άλλων: «Επιβεβαιώνουμε ότι το Μιλάνο είναι η πρωτεύουσα της ψυχαγωγίας, των εκδόσεων, της μουσικής ή της ανάγνωσης. Το πράττουμε έχοντας επίγνωση όχι μόνο των εν λόγω αριθμών, που είναι αυτοί της επί πληρωμή πολιτιστικής κατανάλωσης, αλλά και των άλλων, που δεν περιλαμβάνονται στη συγκεκριμένη σημαντική μελέτη – για παράδειγμα, αριθμών που έχουν να κάνουν με δωρεάν εισόδους σε εκθέσεις και μουσεία. Είναι μια συνειδητοποίηση που μας γεμίζει περηφάνια, αλλά μας βαρύνει και με την ευθύνη για περαιτέρω πολιτιστική ανάπτυξη».

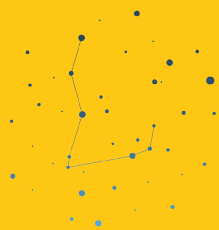
Για όλους εμάς, για τους οποίους η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη της Βέροιας δεν υπήρξε απλώς και μόνον ένα μέσο απόδρασης από την πραγματικότητα -κάτι σαν τον “Παράδεισο...”, για τον οποίο μιλάει ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες αναφερόμενος στις Βιβλιοθήκες, ή κατ’ άλλους “αυτό που πλησιάζει περισσότερο τον επίγειο παράδεισο”-, αλλά και μια ανεξάντλητη δεξαμενή εργαλείων για την αποκρυπτογράφηση της ζωής, ανακαλώντας την αγαλλίαση που νιώσαμε όταν βρήκαμε στο διάβασμα το ιδανικό αντίδοτο στην πλήξη των παιδικών μας χρόνων, σε μια επαρχιακή πόλη σαν τη δική μας, για όλους εμάς που μεγαλώσαμε στις παρυφές της πόλης, δίχως ούτε ένα βιβλίο μέσα στο σπίτι, η Δ.Κ.Β. Βέροιας στάθηκε το σημαντικότερο ίσως διαβατήριο εισόδου μας εντός της πόλης αλλά και εισόδου μας στη ζωή. Εάν κάποιοι άνθρωποι, εκεί στη μακρινή δεκαετία του '50, δεν είχαν αντιληφθεί τη σημασία που έχει η λειτουργία μιας βιβλιοθήκης σε μια πόλη του ελληνικού βορρά αμέσως μετά τα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια, η ζωή της πόλης, η ζωή μας, θα ήταν εντελώς διαφορετική – ακόμη-ακόμη η διεθνώς αναγνωρισμένη σήμερα ξεχωριστή Βιβλιοθήκη μας ίσως να μην υπήρχε...

Θυμάμαι -β λ έ π ω!- τα πρόσωπα που άπλωσαν μπροστά μας το θαύμα που λέγεται Βιβλίο, αυτούς που μας βοήθησαν να βρούμε το αγνό κοίτασμα μέσα σε μια θάλασσα από βιβλία. Αν οι Βιβλιοθήκες (μαζί με τα βιβλιοπωλεία) είναι οι ναοί των βιβλίων, ο ενημερωμένος βιβλιοθηκονόμος-βιβλιοθηκάριος είναι ο ιεροφάντης του χώρου. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη ευτυχία να συναντήσεις έναν τέτοιο άνθρωπο: όχι μόνο θα σε σώσει από λανθασμένες επιλογές, αλλά μπορεί να σου ανοίξει διάπλata ένα παράθυρο προς συγγραφείς που ως εκείνη τη στιγμή δεν γνώριζες-,

θυμάμαι την παλαιά Βιβλιοθήκη δίπλα στο Παλλάς, όπου ένα 20άχρονο αγόρι διαβάζει το Άξιον εστί λίγες ημέρες πριν την ανακοίνωση της μεγάλης διάκρισης του Οδ. Ελύτη με το Βραβείο Νόμπελ, θυμάμαι τη μετέπειτα Βιβλιοθήκη επί της οδού Ιεραρχών, όπου το 35χρονο πλέον αγόρι σκύβει με σεβασμό μπροστά στον, ψυχορραγούντα δυστυχώς, μεγάλο βυζαντινολόγο Θανάση Παπαζώτο, θυμάμαι... θυμάμαι... θυμάμαι συγγραφείς -ποιητές, ποιήτριες και πεζογράφους-, και, νιώθοντας απέραντη ευγνωμοσύνη γι' αυτό το αγαθό που απλόχερα προσέφερε και προσφέρει με ξεχωριστό τρόπο η Δ.Κ.Β. Βέροιας, βαθιά συγκινημένος θέλω να πω σε όλους ένα μεγάλο ευχαριστώ.

Ο συγγραφέας Jacques Bonnet γράφει σε κάποιο σημείο τού βιβλίου του *Βιβλιοθήκες γεμάτες φαντάσματα*: “Θυμάμαι μια ιστορία που διάβασα κάπου, για εκείνον τον μελλοθάνατο στον καιρό της Τρομοκρατίας, κατά την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης, ο οποίος διάβαζε ένα βιβλίο μέσα στο κάρο που τον πήγαινε για εκτέλεση και πριν ανέβει στην γκιλοτίνα σημάδεψε τη σελίδα στην οποία είχε φτάσει”.

Τυπώθηκε σε 100 αντίτυπα εκτός εμπορίου
τον Δεκέμβριο του 2023
σε χαρτί ΟΙΚΟΣ 300 και 150 gr

Future
Library

Έλλης 8 Βέροια, τ.κ. 591 32